

T.C.
BAŞBAKANLIK
Hazine Müsteşarlığı

Sayı: B.02.1.HZN.0.13.05.02-610/
Konu: Soru Önergesi

11.01.10 - 01863

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
GENEL SEKRETERLİĞİNE

İlgi: 04.11.2009 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/10313-16580/35899 sayılı yazınız.

İlgi yazı ile, Ardahan Milletvekili Sayın Ensar ÖĞÜT tarafından tevcih edilen 7/10313 sayılı soru önergesinin sureti ekli olarak gönderilmiş ve süresi içinde cevaplandırılması talep edilmiştir.

Söz konusu soru önergesine ilişkin olarak Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından hazırlanan cevap metni ekte yer almaktadır.

Bilgileri ile gereğini arz ederim.

Ali BABACAN

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

EKLER:

1- Yazı (17 Sayfa)

DAĞITIM:

Bilgi: Başbakanlığa

ARDAHAN MİLLETVEKİLİ SAYIN ENSAR ÖĞÜT'ÜN
DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAYIN ALİ BABACAN'A
TEVCİH ETTİĞİ 7/10313 ESAS NUMARALI SORU ÖNERGESİ İLE İLGİLİ
OLARAK DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI
TARAFINDAN HAZIRLANAN CEVAP METNİ

SORU 1: Doğu Anadolu Bölgesinde Ekonominin gelişmesi ve üretimin artırılması için ne tür projeleriniz vardır, varsa ne zaman işleme koyacaksınız?

CEVAP 1: 2009 Yılı Yatırım Programı itibarıyla, muhtelif iller kapsamındaki kamu yatırımları hariç olmak üzere Doğu Anadolu Bölgesi illeri kamu yatırımlarının 2009 yılı ödeneği 1.090 milyon TL'dir. Söz konusu projelerin toplam proje tutarı 17.687 milyon TL olup, söz konusu projeler için 2008 sonuna kadar yapılan kümülatif harcama tutarı 7.698 milyon TL'dir. 2009 yılı ödenekleri itibarıyla Doğu Anadolu Bölgesi illerinin Türkiye toplamı içindeki payı yüzde 7,1 olmaktadır. İl bazında proje tutarı, kümülatif harcama ve ödenek bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

2009 YILI DOĞU ANADOLU BÖLGESİ KAMU YATIRIMLARI (*)

(Cari Fiyatlarla, Bin TL)

İLLER	PROJE TUTARI		2008 SONU KÜMÜLATİF HARCAMA			2009 YATIRIMI		
	DIŞ	TOPLAM	DIŞ		TOPLAM	DIŞ		TOPLAM
			KREDİ	ÖZKAYNAK		KREDİ	ÖZKAYNAK	
AĞRI		1 571 773			307 824			86 999
BİNGÖL		1 317 945			643 949			64 568
BİTLİS	19 122	443 113			221 570	4 080		65 065
ELAZIĞ	27 796	1 132 103	27 796		422 035			97 875
ERZİNCAN	85 624	849 348	33 939		573 424	16 079		64 364
ERZURUM	135 124	2 547 171	133 107		977 080	1 389		192 428
HAKKARİ	482 845	1 094 037	201 038		105 647	1		49 431
KARS		856 495			211 859			61 790
MALATYA	403 672	2 700 330	289 361		1 409 008	29 305	6	148 203
MUŞ	467 617	1 432 239	25 791		704 787	4 788		55 337
TUNCELİ	310 156	1 055 764	14 098		571 226	1		26 926
VAN		1 228 308			435 570	6 345		125 791
ARDAHAN	24 942	293 966		24 602	172 815		340	20 788
İĞDIR	147 694	1 164 585	142 813	488	941 717		4 393	30 464
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ İLLERİ TOPLAMI (**)	2 104 592	17 687 177	867 943	25 090	7 698 511	61 988	4 739	1 090 009
DOĞU ANADOLU BÖLGESİNİN PAYI (%)	4.7	11.4	5.2	8.1	11.5	1.3	0.8	7.1
MUHTELİF İLLER HARİÇ TÜRKİYE TOPLAMI (**)	44 867 155	155 697 912	16 597 620	310 451	67 103 463	4 845 928	610 275	15 452 499
MUHTELİF İLLER	33 760 924	115 329 649	15 053 975	2 595 911	51 648 470	2 317 083	450 208	12 006 228
TÜRKİYE TOPLAMI	78 628 079	271 027 561	31 651 595	2 906 362	118 751 933	7 163 011	1 060 483	27 458 727

(*) Yatırım Programında yer alan yatırımlarını kapsamaktadır.

KÖY-DES ve BEL-DES ödenekleri ile mahalli idarelerin iç kaynaklarla yürüttükleri yatırımlar dahil değildir.

(**) İl bazında dağıtılamayan muhtelif iller kapsamındaki yatırımlar hariçtir.

Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan illerde yürütülen projelerin tamamına ve söz konusu projeler ile ilgili detaylı bilgilere <http://www2.dpt.gov.tr/kamuyat/il.html> adresinden ulaşılması mümkündür.

SORU 2: İmalat yatırımları, Enerji yatırımları, Tarım yatırımları ile Haberleşme ve Ulaştırma yatırımlarının artırılması için projeleriniz var mıdır, varsa ne zaman yapacaksınız?

CEVAP 2: Kalkınma Planları doğrultusunda devlet, uluslararası kurallar çerçevesinde sanayiye destekleyici, piyasaları düzenleyici ve denetleyici rolünü güçlendirerek, sanayinin geneline hizmet sağlayan kalite, standardizasyon vb. gibi alanlarla bazı stratejik konular dışında sanayiden çekilme stratejisini benimsemiştir. Bu doğrultuda, bahsi geçen alanlarda faaliyet gösteren kamu kurumları ile imalat sanayii işletmelerinin hizmet kalitelerini ve

rekabet güçlerini sürdürmelerine yönelik yatırımlar haricinde devlet eliyle komple yeni imalat sanayii yatırımları yapılması günümüzde ulusal veya yerel kalkınma amaçlarıyla uygulanan bir yöntem olarak benimsenmemektedir. Bu doğrultuda Doğu Anadolu Bölgesinde uygulanmakta olan ya da yatırım programına alınması düşünülen herhangi bir imalat sanayii yatırımı projesi bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, Doğu Anadolu Bölgesine yeni imalat yatırımlarının çekilmesi ve bölgedeki mevcut imalat sanayi işletmelerinin rekabet güçlerinin artırılması için bölgedeki mevcut ve yeni işletmelere çeşitli destekler uygulanmaktadır. Bu destekler ile Doğu Anadolu Bölgesinde ekonominin gelişmesi ve üretimin artırılması hedeflenmektedir.

Yatırımların ve istihdamın teşviki amacıyla yürürlüğe konulan 5084 sayılı Kanun 2004 yılı başında uygulanmaya başlanmıştır. Doğu Anadolu Bölgesindeki illerin tamamı 5084 sayılı Kanun kapsamındaki teşviklerden faydalanabilmektedir. Söz konusu Kanunla getirilen teşvikler bugüne kadar 5228, 5350, 5538, 5568 ve 5615 sayılı Kanunlarla yeniden düzenlenmiş ve kapsamı genişletilmiştir. Son olarak 5838 sayılı Kanunla 2008 yılı sonunda sona eren 5084 sayılı Kanunun süresi bir yıl uzatılmıştır. Böylece 5084 sayılı Kanun kapsamındaki illerde bulunan mevcut işletmelerin 2009 yılı için gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primi işveren hissesi teşviki ve enerji desteğinden faydalanması sağlanmıştır. Ayrıca, 2009 yılı içinde yapılacak yeni yatırımların 3 yıl süre ile bu teşviklerden ve bedelsiz arsa tahsisinden faydalanması imkânı mevcuttur.

Buna ek olarak 2009 yılı içerisinde yapılan çeşitli düzenlemelerle yeni yatırımlara ve mevcut işletmelere yönelik yeni destekler uygulamaya konulmuştur.

Yeni yatırımlarla ilgili olarak "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar" 16.07.2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yeni uygulamaya konulan yatırım teşvik sistemiyle büyük ölçekli yatırımlara vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, yatırım yeri tahsisi, KDV istisnası ve gümrük vergisi muafiyeti sağlanmış; bölgesel bazda belirlenen sektörlerdeki yatırımlara büyük ölçekli yatırımlara sağlanan teşvik unsurları ve bunlara ek olarak faiz desteği verilmiş; ayrıca tekstil, giyim ve deri sektörleri için taşınma desteği getirilmiştir. Yeni sistemde her İBBS-Düzey 2 bölgesinde teşvik edilecek sektörler ayrı ayrı belirlenmiş ve daha az gelişmiş bölgelerde uygulanan sektörel teşvikler ile büyük ölçekli yatırımlara verilen teşvikler daha yüksek oranda belirlenmiştir. Doğu Anadolu Bölgesindeki illerin tamamı en alt gelişmişlik düzeyinde yer almakta olup bu kapsamdaki teşviklerden en yüksek oranda faydalanabilmektedir.

Mevcut işletmelere yönelik olarak, yaşanan küresel ekonomik krizin etkilerini en aza indirmek için çeşitli tedbirler alınmıştır. Doğu Anadolu Bölgesindeki işletmeler de alınan bu tedbirlerden faydalanabilmektedir. Bu kapsamda:

- Kısa çalışma ödeneği miktarı yüzde 50 artırılmış, süresi 3 aydan 6 aya çıkarılmıştır.
- İşveren üzerindeki işgücü maliyetlerini azaltmak amacıyla işveren sigorta priminin 5 puanlık kısmının Hazine tarafından karşılanmasına yönelik düzenleme yapılmıştır.
- Özürlü çalışanlar için ödenen sigorta priminde işverenin payının Hazine tarafından karşılanmasına yönelik düzenleme yapılmıştır.
- 2008 yılı Mayıs ayından itibaren, genç ve kadın işçiler için sosyal güvenlik ödemelerinin azaltılmasına ve Hazine tarafından ödenmesine yönelik düzenleme yapılmıştır.
- 31/10/2008 tarihi itibarıyla vadesi dolan vergi borçlarına ilişkin yüzde 3 faizle 18 ay taksitlendirme uygulamasına devam edilmektedir.
- 31/12/2009 tarihine kadar birleşen KOBİ'lere, kanunda belirlenen şartları sağlamaları halinde, kurumlar vergisi muafiyeti ve yüzde 75'e kadar indirimli kurumlar vergisi uygulamasından faydalanabilme imkanı getirilmiştir.

Madencilik alanında, gelişen teknolojiler çerçevesinde daha detaylı aramalar yapılması, tükenen yurt içi rezervlerin ikame edilmesi, enerji ihtiyacının mümkün olduğunca yerli kaynaklardan karşılanması ve ülkemiz maden rezervlerinin ortaya çıkarılarak ekonomiye kazandırılması amaçlarıyla, son dönemde TPAO ve MTA tarafından maden, jeotermal kaynak, petrol ve doğalgaz arama yatırımlarına ağırlık verilmektedir. Bu çerçevede, MTA ve TPAO Genel Müdürlüklerine arama yatırımları için ayrılan kaynak son yıllarda önemli oranda artırılmış olup, alınan sonuçlar çerçevesinde Doğu Anadolu Bölgesinin hammadde kaynaklarının ekonomiye kazandırılması beklenmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesinde yürütülmekte olan bazı önemli Enerji projeleri aşağıda sıralanmaktadır:

DSİ Genel Müdürlüğünce yürütülmekte olan projeler:

- **Munzur-Uzunçayır (Uzunçayır Barajı ve HES)**

Yer: Tunceli

Depolama: 308 hm³

Kurulu Güç: 74 MW

Ort.Üretim: 317 GWh

Proje Maliyeti: 417.835.000 TL

2008 Sonu Harcama: 417.000.000 TL

2009 Ödeneği: 835.000 TL

Barajın inşaatı tamamlanmış olup, projede 2009 sonunda elektrik üretilmesi beklenmektedir.

- **Alpaslan I ve Alpaslan II Barajı ve HES**

Yer: Muş

Depolama: 5.334 hm³

Kurulu Güç: 360 MW

Ort.Üretim: 1.202 GWh

Proje Maliyeti: 1.158.456.000 TL

2008 Sonu Harcama: 595.130.000 TL

2009 Ödeneği: 16.356.000 TL

Projenin Alpaslan I kısmı önemli ölçüde tamamlanmış olup, barajda su tutulmaya başlanmıştır. Barajın yıl sonuna kadar elektrik üretimine geçmesi beklenmektedir. Projede kamulaştırma işlemleri devam etmektedir. Projenin ikinci ayağı olan Alpaslan II bölümünün nasıl ve hangi yöntemle yaptırılacağı konusunda henüz bir karar oluşmamıştır.

- **Kığı Barajı ve HES**

Yer: Bingöl

Depolama: 508 hm³

Kurulu Güç: 1460 MW

Ort.Üretim: 450 GWh

Proje Maliyeti: 1.040.480.000 TL

2008 Sonu Harcama: 585.686.000 TL

2009 Ödeneği: 35.488.000 TL

Proje yürümektedir.

- **Munzur-Konaktepe (Konaktepe Barajı ve HES)**

Yer: Tunceli

Depolama: 450 hm³

Kurulu Güç: 138 MW

Ort.Üretim: 579 GWh

Proje Maliyeti: 385.757.000 TL

2008 Sonu Harcama: 33.428.000 TL

2009 Ödeneği: 2.000 TL

ABD ikili işbirliği kapsamında olan projenin yapımı için, DSİ su kullanım anlaşmasını onaylamıştır. Projede henüz fiziki ilerleme olmamıştır.

• **Yk.Çoruh Havzası I. Merhale (Laleli Barajı ve HES)**

Yer: Erzurum

Depolama: 969 hm³

Kurulu Güç: 99 MW

Ort.Üretim: 245 GWh

Proje Maliyeti: 306.173.000 TL

2008 Sonu Harcama: 1.000 TL

2009 Ödeneği: 1.000 TL

Projenin hükümetlerarası işbirliği (Kanada) kapsamından çıkarılıp özel sektör müracaatına açılacağı duyurulmuştur.

• **Zap (Hakkari Barajı ve HES)**

Yer: Hakkari

Depolama: 668 hm³

Kurulu Güç: 208 MW

Ort.Üretim: 625 GWh

Proje Maliyeti: 582.090.000 TL

2008 Sonu Harcama: 24.783.000 TL

2009 Ödeneği: 2.000 TL

Projenin hükümetler arası işbirliği (ABD) kapsamından çıkarılıp özel sektör müracaatına açılacağı duyurulmuştur.

TEİAŞ Genel Müdürlüğüne yürütülmekte olan bazı önemli projeler aşağıda sıralanmaktadır.

• **Ağrı-Van EİH (Toprak Teli Fiber Optikli)**

Yer: Ağrı, Van

Karakteristik: 380 kV, 3B 954 MCM, 180 km

Proje Maliyeti: 36.000.000 TL

2008 Sonu Harcama: 55.000 TL

2009 Ödeneği: 50.000 TL

İran'dan gelecek elektriğin Van elektrik ringine bağlanması için tasarlanmış bir projedir. Bölgedeki elektrik yükü dağılımındaki gelişmelere göre ihale edilmesi planlanmaktadır.

- **Batman-Siirt-Van EİH (Toprak Teli Fiber Optikli)**

Yer: Batman, Siirt, Van

Karakteristik: 380 kV, 3B 1272 MCM, 65+205 km

Proje Maliyeti: 60.500.000 TL

2008 Sonu Harcama: 160.000 TL

2009 Ödeneği: 200.000 TL

Bölgedeki santrallerin üretimini şebekeye bağlamak için oluşturulan bir projedir.

- **Borçka- Sımr (Gürcistan) EİH (Toprak Teli Fiber Optikli)**

Yer: Artvin

Karakteristik: 380 kV, 3B 954 MCM, 130 km

Proje Maliyeti: 31.000.000 TL

2008 Sonu Harcama: 0

2009 Ödeneği: 24.000 TL

Gürcistan ile elektrik ticaretini sağlamak üzere tasarlanan projedir.

EÜAŞ Genel Müdürlüğünce yürütülmekte olan bazı önemli projeler aşağıda sıralanmaktadır:

- **Keban HES'de Etüt, Müşavirlik Hizmetleri ve Rehabilitasyon İşleri**

Yer: Elazığ

Proje Maliyeti: 145.000.000 TL

2008 Sonu Harcama: 21.445.000 TL

2009 Ödeneği: 20.000.000 TL

Projenin ihalesi tamamlanmıştır. 02.04.2009 itibariyle sözleşmesi imzalanan projede işler 5 yıl içinde tamamlanacak olup, yapılacak rehabilitasyon ve iyileştirme yatırımlarıyla Keban Barajı'nda yıllık 400 Milyon kWh üretim artışı sağlanacaktır.

Tarım sektöründe aşağıdaki projeler uygulanmaktadır:

Doğu Anadolu Bölgesinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından 1993 yılından itibaren uygulanan ve 2012 yılında tamamlanacak olan "Sivas-Erzincan Kalkınma Projesi" ile Erzincan ilinde altyapının geliştirilmesi ve tarımsal gelirin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Aynı kapsamda, Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan Kars ve Ardahan illerinde tarım ve tarım dışı gelir ile istihdamın artırılması, altyapının geliştirilmesi amaçlarıyla Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yürütülecek olan "Artvin-Kars-Ardahan Kalkınma Projesi'nin 2010 Yılı Yatırım Programı'na alınması için çalışmalara devam edilmektedir.

Yine 2010 Yılı Yatırım Programı hazırlıkları aşamasında Doğu Anadolu Bölgesi illerinde özellikle besi hayvancılığının geliştirilmesini teminen Tarım ve Köyişleri Bakanlığına ilave 20 milyon TL kaynak tahsisi öngörülmüş olup, bu kaynak ile 50 ve daha üzeri büyükbaş kapasiteli hayvancılık işletmelerin kurulması teşvik edilecektir.

Bunların yanı sıra, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından Yatırım Programı kapsamında ülke genelinde uygulanan çeşitli projelerle Bölgede hayvan ve bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele, tarımsal yayım ve tarımsal işletmelerin modernizasyonuna ilişkin çalışmalar yürütülmektedir.

Diğer taraftan, AB tarafından sağlanacak fonların kullanımını sağlamak üzere Kırsal Kalkınma Programı hazırlanmıştır. Kırsal Kalkınma Programı'nda tarımsal işletmeler yanı sıra tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının yeniden yapılandırılması ve topluluk standartlarına ulaştırılması, üretici gruplarının kurulmasına destek sağlanması ve kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır. AB tarafından sağlanan fonlarla birlikte ulusal kaynaklardan da eş finansman kapsamında hibe desteği sağlanacaktır. Söz konusu Kırsal Kalkınma Programı iki aşamada uygulanacak olup, ilk aşama Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun akreditasyonunu müteakip 2010 yılında başlayabilecektir. Doğu Anadolu Bölgesi illerinden Erzurum, Kars, Van ve Malatya Programın ilk aşamasında yer almaktadır. Programın ikinci aşamasında yer alan Ağrı, Ardahan, Elazığ, Erzincan ve Muş illeri de müteakip yıllar içinde bu kapsamda sağlanan kaynaklardan yararlanabilecektir.

Bununla birlikte DSİ Genel Müdürlüğü tarafından, bahse konu Bölge illerinden Muş'da 7,2 bin ha alanı sulayacak Muş-Hınıs-Ulusu Projesi, Kars'da 34,6 bin ha alanı sulayacak Kars-Selim ve Kars Çayı Havzası I. Merhale Projeleri, Ardahan'da 14,4 bin ha alanı sulayacak olan Çıldır II. Merhale projeleri, Ağrı'da 37 bin hektar tarım alanının sulanmasını sağlayacak Ağrı-Yazıcı projesi, Erzurum'da toplam 75,6 bin ha alanın sulanmasını sağlayacak Pazaryolu, Kuzgun-Daphan I. Merhale, Demirdöven ve Hınıs I. Merhale projeleri; Erzincan'da 32,3 bin ha alanın sulanmasını sağlayacak Erzincan II. Merhale Projesi; Elazığ'da yaklaşık 22 bin hektar arazinin sulanmasını sağlayacak Kuzova Pompaj Sulaması projesi, Bingöl'de 1,5 bin hektar arazinin sulanabilmesi amacıyla Bingöl-Gözeler Projesi; Malatya'da yaklaşık olarak 52 bin ha alanın sulanmasını sağlayacak Malatya-Çat, Darende-Gökpınar, Malatya-Kuruçay, Malatya-Kapıkaya ve Malatya-Yoncalı projeleri, Van'da toplam 32,5 bin ha alanı sulayacak Van-Engil II. Merhale ve Van-Erciş projeleri ile Iğdır'da yaklaşık 46 bin ha alanı sulayacak Iğdır Projesi yürütülmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesinde yürütölmekte olan bazı önemli Haberleşme ve Ulaştırma projeleri aşağıda sıralanmaktadır:

Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından Doğu Anadolu Projesi kapsamındaki illerde Devlet ve İl Yolları Yatırımlarının gelişimi aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

DAP İLLERİNDEKİ KARAYOLU YATIRIMLARINDA YAŞANAN GELİŞMELER

	1.1.2002 Durumu (km)					1.1.2009 Durumu (km)					Son 7 Yılda Yapılan Bölünmüş Yol (km)
	BSK	Asfalt+ Parke	Stabilize+ Toprak	Toplam	Bölünmüş Yol	BSK	Asfalt+ Parke	Stabilize+ Toprak	Toplam	Bölünmüş Yol	
Van	0	853	161	1.014	42,5	19	868	244	1.112	209	166,5
Muş	0	275	58	333	14,5	0	496	134	630	89	74,5
Hakkari	0	374	152	526	2,0	0	399	132	531	10,7	8,7
Ağrı	11	505	141	646	14,0	30	468	104	572	198,4	184,4
Bitlis	0	373	116	489	10,5	29	558	81	639	151,1	140,6
Kars	0	598	80	678	26,6	1	658	71	729	107,7	81,1
Ardahan	0	360	41	401	0,0	0	315	32	347	0	0,0
Iğdır	49	295	41	336	11,1	0	184	9	193	138,6	127,5
Erzurum	41	1.435	354	1.789	86,5	145	1.550	130	1.680	349,6	263,1
Erzincan	79	589	188	777	14,2	49	765	97	862	219,4	205,2
Gümüşhane	0	329	113	442	0,9	7	448	126	574	8	7,1
Bayburt	0	231	47	278	1,8	11	252	16	268	18	16,2
Bingöl	0	567	175	742	5,0	0	542	67	609	43	38,0
Malatya	0	697	84	781	22,5	0	758	51	809	245	222,5
Tunceli	0	468	172	640	1,9	0	500	115	615	7	5,1
Elazığ	0	965	66	1.031	31,7	0	978	144	1.122	208,1	176,4
TOPLAM	180	8.914	1.989	10.903	285,7	291	9.739	1.553	11.292	2.002,6	1.716,9
Asfalt Yol Oranı	%	81,8				%	86,2				
BSK'lı Yol Oranı	%	1,7				%	2,6				
Bölünmüş Yol Oranı	%	2,6				%	17,7				

Karayolları sektöründe yürütülmekte olan bazı önemli projeler aşağıda sıralanmaktadır:

- **Elazığ-Malatya**

Elazığ-Malatya projesi 90 km uzunluğunda olup BY, TY (Bölünmüş yol, tek yol) standardındadır. Proje bedeli 34.719.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 23.569.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği yıl içinde aldığı ek ödenekle birlikte toplam 8.800.000 TL olup, 7.739.000 TL.si harcanmıştır. Mevcut haliyle projenin fiziki gerçekleşmesi % 68'dir.

- **Malatya-Gölbaşı**

Malatya-Gölbaşı projesi 100 km uzunluğunda olup BY, TY standardındadır. Proje bedeli 148.000.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 12.618.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği yıl içinde aldığı ek ödenek birlikte toplam 4.500.000 TL olup, 1.588.000 TL.si harcanmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 30'dur.

- **Elazığ-Bingöl**

Elazığ-Bingöl projesi 140 km uzunluğunda olup BY, TY standardındadır. Proje bedeli 44.021.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 22.890.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 500.000 TL.dir. Fiziki gerçekleşmesi % 52'dir.

- **Tunceli-Pülümür-16.Bl.Hd.**

Tunceli-Pülümür-16.Bl.Hd. projesi 89 km uzunluğunda olup TY standardındadır. Proje bedeli 40.000.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 30.040.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 1.200.000 TL dir. Yıl içinde 2.000.000 TL ek ödenek verilmiş olup, 2.400.000 TL.si harcanmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 76'dır.

- **(Malatya-Gölbaşı)A.-Darende-6.Bl.Hd.**

(Malatya-Gölbaşı)A.-Darende-6.Bl.Hd. projesi 85 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 137.143.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 25.934.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği yıl içinde aldığı ek ödenekle birlikte toplam 11.108.000 TL olup, 7.284.000 TL. harcama yapılmıştır. Projenin fiziki gerçekleşmesi % 19'dur.

- **Elazığ-Sivrice Ayr.-Maden-9.Bl.Hd.**

Elazığ-Sivrice Ayr.-Maden-9.Bl.Hd. projesi 78 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 60.953.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 2.559.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği yıl içinde aldığı ek ödenekle birlikte toplam 1.750.000 TL olup, 6.637.000 TL. harcama yapılmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 5'tir.

- **Van-Muradiye Ayr.**

Van-Muradiye Ayr. projesi 70 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 73.369.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 14.276.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği yıl içinde aldığı ek ödenekle birlikte toplam 2.000.000 TL olup, 550.000 TL.si harcanmıştır. 2009 yılında 2.247.000 TL ödenek ihtiyacı bulunmaktadır. Fiziki gerçekleşmesi % 20 dir.

- **Tatvan Ayr.-Bitlis-9.Bl.Hd.(Bitlis G.Dahil)**

Tatvan Ayr.-Bitlis-9.Bl.Hd.(Bitlis G.Dahil) projesi 66 km uzunluğunda olup 30 km BY, 36 km TY standardındadır. Proje bedeli 160.000.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 112.176.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği yıl içinde aldığı ek ödenekle birlikte toplam 34.750.000 TL olup, 12.040.000 TL.si harcanmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 71'dir.

- **(Bitlis-Tatvan)Ayr.-Muş(Hv.Alanı Bğl. D.)**

(Bitlis-Tatvan)Ayr.-Muş(Hv.Alanı Bğl. D.) projesi 76 km uzunluğunda olup 36 km BY, 40 km TY standardındadır. Proje bedeli 67.725.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 37.865.000 TL'dir. 2009 yılı ödeneği yıl içinde aldığı ek ödenekle birlikte toplam 3.525.000 TL olup, 1.885.000 TL. harcama yapılmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 56'dır.

- **Kusgunkıran Tüneli**

Kusgunkıran Tüneli projesi 4 km uzunluğunda olup TY standardındadır. Proje bedeli 66.596.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 36.030.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 1.000.000 TL olup, şu ana kadar harcama yapılmamıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 54'tür.

- **Edremit-Gevaş Ayr.**

Edremit-Gevaş Ayr. projesi 22 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 24.833.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 2.585.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 600.000 TL olup, harcama yapılmamıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 12'dir.

- **Gevaş Ayr.-Bitlis İl Sınırı**

Gevaş Ayr.-Bitlis İl Sınırı projesi 32 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 37.813.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 3.553.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği yıl içinde aldığı ek ödenekle birlikte toplam 3.725.000 TL olup. 1.501.000 TL.si harcanmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 10'dur.

- **Van İl Sınırı-Tatvan**

Van İl Sınırı-Tatvan projesi 69 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 43.457.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 1.895.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 525.000 TL dir. Fiziki gerçekleşmesi % 5'tir.

- **Erzurum-Pasinler-Horasan**

Erzurum-Pasinler-Horasan projesi 80 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 38.378.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 11.626.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 500.000 TL dir. 2009 yılı içerisinde 4.200.000 TL ek ödenek verilmiş olup, 1.071.000 TL.si harcanmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 31'dir.

- **Ağrı-Eleşkirt**

Ağrı-Eleşkirt projesi 36 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 76.755.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 10.078.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 500.000 TL dir. 2009 yılı içerisinde 1.000.000 TL ek ödenek verilmiş olup, 425.000 TL.si harcanmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 13'tür.

- **16. Bl.Hd.-Tercan-Aşkale**

16. Bl.Hd.-Tercan-Aşkale projesi 47 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 40.635.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 11.314.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 600.000 TL dir. 2009 yılı içerisinde 2.000.000 TL ek ödenek verilmiş olup, 1.010.000 TL.si harcanmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 28'dir.

- **Taşlıçay-Diyadin Ayr.**

Taşlıçay-Diyadin Ayr. projesi 52 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 37.249.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 1.688.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 600.000 TL dir. Fiziki gerçekleşmesi % 5'tir.

- **Kars-Selim-Horasan**

Kars-Selim-Horasan projesi 116 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 58.695.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 9.277.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 600.000 TL dir. Fiziki gerçekleşmesi % 16'dir.

- **Iğdır-Doğubayazıt**

Iğdır-Doğubayazıt projesi 49 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 25.961.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 833.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 525.000 TL dir. 2009 yılı içerisinde 400.000 TL ek ödenek verilmiş olup, 3.181.000 TL. harcanmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 4'tür.

- **Iğdır-Aralık-Dilucu Sınır Kapısı**

Iğdır-Aralık-Dilucu Sınır Kapısı projesi 85 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 40.635.000 TL olup. 2008 yılı sonu harcaması 1.857.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 525.000 TL olup, 215.000 TL.si harcanmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 5'tir.

- **Horasan-Eleşkirt**

Horasan-Eleşkirt projesi 64 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 23.704.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 833.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 525.000 TL dir. Fiziki gerçekleşmesi % 4'tür.

- **Ağrı-Taşlıçay**

Ağrı-Taşlıçay projesi 31 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 18.060.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 2.338.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 525.000 TL olup, 366.000 TL'si harcanmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 14'tür.

- **Aşkale-Erzurum (Erzurum Çevre Yolu ve Hv.Alanı Bağı. Dahil)**

Aşkale-Erzurum (Erzurum Çevre Yolu ve Hv.Alanı Bağı. Dahil) projesi 71 km uzunluğunda olup 41 km BY, 30 km TY standardındadır. Proje bedeli 110.000.000 TL olup. 2008 yılı sonu harcaması 95.729.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 2.800.000 TL dir. 2009 yılında 2.500.000 TL ek ödenek verilmiş olup, 2.300.000 TL harcama yapılmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 87'dir.

- **Diyadin Ayr.-Doğubeyazıt**

Diyadin Ayr.-Doğubeyazıt projesi 50 km uzunluğunda olup 25 km BY, 25 km TY standardındadır. Proje bedeli 60.000.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 43.779.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 2.800.000 TL dir. 2009 yılında 5.000.000 TL ek ödenek verilmiş olup, 5.050.000 TL harcama yapılmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 73'tür.

- **(Erzincan-Pülümür)Ayr.-12.Bl.Hd.**

(Erzincan-Pülümür)Ayr.-12.Bl.Hd. projesi 50 km uzunluğunda olup 15 km BY, 35 km TY standardındadır. Proje bedeli 57.566.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 31.551.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 3.100.000 TL dir. 2009 yılında 30.000.000 TL ek ödenek verilmiş olup, 20.100.000 TL harcama yapılmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 60'tır.

- **Erzincan Çevre Yolu**

Erzincan Çevre Yolu projesi 20 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 30.476.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 16.875.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 2.100.000 TL dir. 2009 yılında 8.500.000 TL ek ödenek verilmiş olup, 10.089.000 TL harcama yapılmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 62 dir.

- **Refahiye-Erzincan**

Refahiye-Erzincan projesi 60 km uzunluğunda olup BY standardındadır. Proje bedeli 54.180.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 12.325.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 150.000

TL dir. 2009 yılında 10.000.000 TL ek ödenek verilmiş olup, 4.290.000 TL harcama yapılmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 23 tür.

- **Trabzon-Aşkale**

Trabzon-Aşkale projesi 220 km uzunluğunda olup BY.TY standardındadır. Proje bedeli 174.956.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 45.177.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 3.500.000 TL dir. 2009 yılında 5.750.000 TL ek ödenek verilmiş olup, 2.500.000 TL harcama yapılmıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 26 dir.

- **Kemah-İliç-Divriği İl Yolu**

Kemah-İliç-Divriği projesi 144 km uzunluğunda olup TY standardındadır. Proje bedeli 63.835.000 TL olup, 2008 yılı sonu harcaması 43.038.000 TL dir. 2009 yılı ödeneği 1.860.000 TL olup, şu ana kadar harcama yapılmamıştır. Fiziki gerçekleşmesi % 67 dir.

TCDD Genel Müdürlüğünce yürütülmekte olan bazı önemli projeler aşağıda sıralanmaktadır:

- **Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan Demiryolu (Kars-Ahılkelek-Tiflis-Bakü)**

Kars-Tiflis-Bakü Demiryolu toplam 105 km uzunluğunda olup Türkiye sınırları içerisindeki 76 kilometrelik kısmının yapım işleri Ulaştırma Bakanlığı DLH İnşaatı Genel Müdürlüğünün 2009 yılı yatırım programında yer almaktadır. İnşa edilmekte olan demiryolunun altyapısı çift hat, üstyapısı ise daha sonra geliştirilmek üzere tek hat olarak planlanmıştır. Proje; Mühendislik, Müşavirlik ve Kontrollük Hizmetleri ve Alt ve Üst Yapı İnşaatı olmak üzere iki ihale kapsamında yürütülmektedir. Toplam proje tutarı 2009 yılı fiyatlarıyla 388 milyon TL, 2008 yılı sonuna kadar toplam harcama 53 milyon TL ve 2009 yılı ödeneği ise 89,7 milyon TL'dir. Proje 2011 yılında tamamlanacaktır.

- **Lojistik Merkez Kurulması (Erzurum-Palandöken)**

TCDD'nin Yatırım Programında yer alan proje kapsamında 12 adet lojistik merkez kurulması planlanmıştır. Bunlardan bir tanesi de Erzurum-Palandöken lojistik merkezidir. Lojistik merkezin fizibilitede yer alan maliyeti 28 milyon 700 bin TL'dir. 2009 yılında yapımına başlanması öngörülmüştür.

DLHI Genel Müdürlüğünce yürütülmekte olan bazı önemli projeler aşağıda sıralanmaktadır:

- **Bingöl Havaalanı**

PAT Sahaları İnşaatı İl Özel İdaresince Beton Alt Kotuna kadar getirilen işte; Pist 2300 x 30m., Taksirut 125 x 18m. Apron 80 x 50m. alt yapı tesisleri ve Terminal Binası ile

diğer destek hizmetleri binaları yapılması öngörölmüştür. Yatırım programında 17,2 milyon TL proje bedeli ile yer alan projenin ihale edilebilmesine yönelik olarak 2 milyon TL ve kamulaştırma ihtiyacı için 2,5 milyon TL ek ödenek tahsis edilmiştir. Projenin yapım ihalesi 27.8.2009 tarihinde yapılmış, değerlendirme aşaması devam etmektedir.

- **Hakkari Havaalanı**

3200x45 m. Pist, 265x24 m. Taksirut, 228x120 m. Apron ile Üst yapı tesisleri inşaatı yapılması planlanmıştır. Toplam maliyeti 97 milyon TL'dir. Projeye yapım için 5,5 milyon TL, kamulaştırma için 1 milyon TL ek ödenek tahsisi yapılmıştır. Proje 29.7.2009 tarihinde ihale edilmiştir.

- **Ağrı Havaalanı**

3000x45 m. Pist, 148,5x24 m. Taksirut, 165x120 m. Apron yapılması planlanmıştır. Proje bedeli 37,5 milyon TL, ödeneği 3,75 milyon TL'dir. 19.12.2008 tarihinde ihalesi yapılmıştır. Fiziki gerçekteşme %11 düzeyindedir.

Haberleşme yatırımlarının büyük bölümünü oluşturan telekomünikasyon sektöründe, Türk Telekom A.Ş. 2005 yılında özelleştirilmiş olup, sektörde kamu yatırımı bulunmamaktadır. Ancak 5369 sayılı Evrensel Hizmet Kanunu uyarınca telefon altyapısı olmayan köylere altyapı kurulumu amacıyla Türk Telekom A.Ş. ile yapılan görüşmeler devam etmektedir ve Ulaştırma Bakanlığı 2010 Yılı Bütçesi sermaye transferleri tertibine 68 milyon TL ödenek tahsis edilmiştir.

Posta hizmetleri sektöründe, PTT Genel Müdürlüğünün "Ağrı-Diyadin PTT Merkezi", "Muş Bulank PTT Merkezi", "Hakkari Yüksekova PTT Merkezi" inşaatları devam etmekte olup, projelerin 2010 yılı içerisinde tamamlanması planlanmaktadır.

Ayrıca, "Van-Erciş PTT Merkezi" ve "Van Posta İşleme Merkezi Ek Binası" projeleri için 2010 yılında ihaleye çıkılacak olup, inşaatların 2011 yılı içerisinde tamamlanması planlanmaktadır."

SORU 3: Yıllardır tarım ve toprak reformu gerçekteşirilemediği için bölge halkı yıllardır bu reformu beklemektedir. Tarımda modern işletme tekniklerine geçilmesi ne zaman sağlanacaktır?

CEVAP 3: Toprak reformu kapsamında, ülkemizde toprağın verimli şekilde işletilmesini, işletilmesinin korunmasını, modern tarım tekniklerinin uygulanmasının sağlanması amaçlarıyla uygulanmakta olan arazi toplulaştırma, tarla içi geliştirme faaliyetleri, toprak

sınıfları tespiti ve arazi ıslahı çalışmaları yanında, hazine arazilerinin topraklı ve topraksız çiftçilere dağıtımı yapılmaktadır.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde Yatırım Programı kapsamında Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından uygulanmakta olan Iğdır Tarım Reformu Projesi, Arazi Kullanım Planlaması Projesi, Toprak Sınıfları Tespit Projesi ve Arazi Toplulaştırma ve Dağıtım Uygulama Projesi ile Iğdır, Erzurum, Kars, Ağrı, Muş ve Malatya illerinde toplam 240 bin ha alanda arazi toplulaştırma faaliyetlerinin, 5,8 bin ha alanda tarla içi geliştirme hizmetlerinin, 53,5 bin ha alanda arazi kullanım planlamasının, 3,3 bin ha alanda arazi ıslahının ve 3,5 bin ha alanda hazine arazilerinin dağıtımının tamamlanmasına ilişkin çalışmalar devam etmekte olup, önümüzdeki süreçte bu çalışmalara ivme kazandırılarak devam edilecektir.

Toprak reformu kapsamında ifade edilen tüm bu çalışmalar, tarım işletmelerinde modern tarım tekniklerinin uygulanabilmesi için altyapı oluşturacak olup, ulusal kaynaklarla uygulanmakta olan kırsal kalkınmanın desteklenmesine ilişkin projeler ile Türkiye eş finansmanında AB tarafından sağlanacak hibe kaynakları ile işletmelerin modernizasyonuna yönelik çalışmalara devam edilecektir.

SORU 4: Bölgede göç hızla devam etmektedir. Göçün durdurulması için bölgeye yeni yatırımlar yapılacak mıdır?

CEVAP 4: Göçün durdurulması ve bölgedeki ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması amacıyla KÖYDES uygulamaları yanında Cazibe Merkezleri, Sosyal Destek Projesi yaygınlaştırılacaktır. Bölgede yürütülmekte olan projelerin tamamına ve söz konusu projeler ile ilgili detaylı bilgilere <http://www2.dpt.gov.tr/kamuyat/il.html> adresinden ulaşılması mümkün olup 2010 yılında muhtelif yeni projeler başlatılacaktır.